Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Analýza úlohy organizovanej občianskej spoločnosti v novej dohode medzi EÚ a Organizáciou afrických, karibských a tichomorských štátov (OAKTŠ) vrátane situácie DHP v tomto rámci

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2022/C 443/04)

Spravodajca: **Carlos TRINDADE**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	21. 10. 2021
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku
	stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	9. 6. 2022
Prijaté v pléne	13. 7. 2022
Plenárne zasadnutie č.	571
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	170/0/1

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) konštatuje, že EÚ už dávno vytvorila rámec hodnôt a cieľov, ktorými sa riadia jej vzťahy s africkými, karibskými a tichomorskými štátmi (AKT), konkrétne: demokracia, dobrá správa vecí verejných a ľudské práva, inkluzívny udržateľný rast s dôstojnou prácou, mobilita a migrácia ako príležitosti, ľudský rozvoj, životné prostredie a zásada „spojiť sily na svetovej scéne v oblastiach spoločného záujmu“. V kontexte vzťahov so susednými tretími krajinami sa tieto ciele dopĺňajú o aspekty bezpečnosti.

1.2. EHSV podporuje tento rámec hodnôt a cieľov, prostredníctvom ktorých EÚ vybudovala svoje obchodné vzťahy a vzťahy v oblasti rozvojovej spolupráce stanovené v rôznych medzinárodných dohodách uzavretých so štátmi AKT od roku 1960.

1.3. EHSV podporuje túto novú dohodu ako celok a dúfa, že ju zmluvné strany budú môcť urýchlene podpísať. Oceňuje pritom veľké úsilie a dôležité záväzky zmluvných strán, ktoré sa opierajú o ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja ako referenčný rámec.

1.4. EHSV predovšetkým dôrazne navrhuje Komisii, aby bola štruktúra rozvojovej spolupráce, o ktorú sa opiera nová dohoda a dohody o hospodárskom partnerstve (DHP), predmetom hĺbkových úvah a nových rozhodnutí, berúc do úvahy skúsenosti s ochorením COVID-19 (otázka kritickej zdravotníckej infraštruktúry) a geopolitické dôsledky vojny na Ukrajine (okrem iného potravinová bezpečnosť, cena energie a ohrozenie demokracie). EHSV zdôrazňuje, že tieto dve kľúčové globálne udalosti, ktoré výrazne zmenili situáciu v celosvetovom meradle, vyvolali v štátoch AKT potrebu komplexnejších a naliehavejších reakcií, ktoré si vyžadujú medzinárodnú spoluprácu odlišnú od súčasnej.

1.5. EHSV víta, že v novej dohode sa uznáva úloha organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov a že signatárske krajiny toto uznanie akceptovali.

1.6. EHSV veľmi pozitívne hodnotí skutočnosť, že v novej dohode sa tak vo všeobecnej časti, ako aj v každom z regionálnych protokolov, opakovane (aj keď s rôznymi formuláciami) odkazuje na význam inštitucionálnych mechanizmov pre účasť, informovanie, vypočutie a štruktúrované konzultácie s občianskou spoločnosťou (inštitucionálne mechanizmy).

1.7. EHSV poukazuje na to, že organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri majú vlastné mechanizmy inštitucionalizácie, prostredníctvom ktorých formálne predkladajú svoje hodnotenia, návrhy a vyjadrujú kritiku. Kľúčový význam majú inštitucionálne mechanizmy s právnou reguláciou a formálnou činnosťou bez ohľadu na ich názov (hospodárske, sociálne a kultúrne výbory, poradné rady, fóra, platformy, siete organizácií občianskej spoločnosti, stále konferencie alebo iné zloženia), prostredníctvom ktorých organizácie občianskej spoločnosti (v rámci občianskeho dialógu) a sociálni partneri (v rámci sociálneho dialógu) prispievajú k diskusii vo verejnom a demokratickom priestore. Inštitucionalizácia týchto inštitucionálnych mechanizmov zvyšuje odolnosť spoločnosti, pretože posilňuje občianstvo a podporuje demokratický život.

1.8. EHSV konštatuje, že v EÚ a štátoch AKT sa z dôvodu hospodárskych, sociálnych, kultúrnych a politických rozdielov medzi regiónmi, subregiónmi a krajinami podoba organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov a inštitucionálnych mechanizmov značne líši. Pre aktivity v krajinách AKT je charakteristická neformálnosť, ktorú treba zohľadniť pri pôsobení organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov, ako aj pri vykonávaní a fungovaní inštitucionálnych mechanizmov, v opačnom prípade nebude mať široká verejnosť možnosť profitovať z výsledkov novej dohody. EHSV potvrdzuje, že je absolútne nevyhnutné nájsť riešenia s cieľom prekonať existujúce ťažkosti, najmä pokiaľ ide o technickú kapacitu a finančnú podporu pre organizácie občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov. Domnieva sa, že vo vzťahoch medzi EÚ a OAKTŠ existuje súbor osvedčených postupov, ktoré je potrebné identifikovať, aby bolo možné ich uplatniť v iných krajinách. Jedným z takýchto príkladov je monitorovací výbor AKT – EÚ, ktorý má potenciál túto úlohu realizovať.

1.9. EHSV si ako cieľ svojej angažovanosti v tomto procese stanovuje zavedenie inštitucionálnych mechanizmov a presadzovanie a podporu organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov v štátoch AKT, pričom uznáva ich úlohu ako hnacej sily udržateľného rozvoja, najmä vzhľadom na cieľ OSN č. 17.

1.10. EHSV navrhuje, aby Komisia – rešpektujúc štruktúru novej dohody – stanovila za cieľ vytvoriť štyri inštitucionálne mechanizmy, a to: po prvé, mechanizmus medzi EÚ a OAKTŠ opierajúci sa o všeobecnú časť; po druhé, mechanizmus medzi EÚ a Afrikou opierajúci sa o Africký regionálny protokol; po tretie, mechanizmus medzi EÚ a Karibikom, opierajúcich sa o Karibský regionálny protokol a po štvrté, mechanizmus medzi EÚ a Tichomorím opierajúci sa o Tichomorský regionálny protokol.

1.11. EHSV rovnako navrhuje Komisii, aby sa v rámci dohôd o hospodárskom partnerstve zriadili poradné výbory. Zdôrazňuje, že úloha organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov v dohodách o hospodárskom partnerstve je nenahraditeľná a mala by sa posilniť. V tejto súvislosti súhlasí s odporúčaniami uvedenými v stanovisku REX/536, ktoré by sa mali uplatňovať v súčasných a budúcich dohodách o hospodárskom partnerstve, a domnieva sa, že konzultačný výbor CARIFORUM je vynikajúcim príkladom osvedčených postupov, ktoré by sa mali šíriť a preberať.

1.12. EHSV dôrazne odporúča Komisii, aby sa v budúcnosti náležite sformulovali rôzne inštitucionálne mechanizmy, ktoré majú fungovať v rámci EÚ – OAKTŠ (všeobecná časť + regionálne protokoly + dohoda o hospodárskom partnerstve), s cieľom vytvárať synergie a optimalizovať zdroje, najmä finančné. Inštitucionálne mechanizmy, ktoré sa cielene a presne zameriavajú na svoje poslanie, fungujú ako sieť a predstavujú jednotný a štruktúrovaný systém, tak preukážu svoj význam pre odolnosť spoločností, hospodársky rast a blahobyt občanov.

1.13. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia dala k dispozícii finančné nástroje na podporu programov a projektov zameraných na štúdie a výhľadové štúdie o situácii organizácií občianskej spoločnosti v štátoch AKT. Pritom treba zohľadniť ich potreby, pokiaľ ide o posilnenie postavenia vedúcich predstaviteľov, technickú spoľahlivosť organizácií a vykonávanie plánovaných inštitucionálnych mechanizmov. EHSV zdôrazňuje, že cieľom je prispieť týmto spôsobom k lepšiemu posilneniu postavenia demokratických organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov v rámci novej dohody prostredníctvom odborného zapojenia a aktívnej účasti ich členov.

1.14. EHSV dôrazne žiada Komisiu, aby podporila činnosť monitorovacieho výboru AKT – EÚ, ktorý existuje v EHSV a ktorý je v súčasnosti jediným inštitucionálnym mechanizmom v rámci novej dohody EÚ – OAKTŠ a bude mať v tomto procese významnejšiu úlohu, najmä prostredníctvom štruktúrovaného dialógu, s cieľom: I) predkladať inštitúciám príslušné správy, návrhy a stanoviská; II) mobilizovať zapojenie zainteresovaných strán z krajín AKT; III) prispievať k vytvoreniu plánovaných inštitucionálnych mechanizmov.

2. **Všeobecné pripomienky k historickému kontextu a strategickým cieľom**

2.1. V roku 2016 schválila EÚ súbor prioritných oblastí spoločného záujmu v obnovenom partnerstve so štátmi OAKTŠ, ktoré boli opätovne potvrdené v neskorších dokumentoch: demokracia, dobrá správa vecí verejných a ľudské práva, inkluzívny udržateľný rast s dôstojnou prácou, mobilita a migrácia ako príležitosti, ľudský rozvoj, životné prostredie a zásada „spojiť sily na svetovej scéne v oblastiach spoločného záujmu“ ([1]), ktoré boli doplnené o bezpečnostné otázky v kontexte vzťahov s ich najbližšími susednými krajinami. Touto systematizáciou sa skonsolidovali dovtedajšie ciele EÚ v tejto oblasti.

2.2. EÚ konkretizovala tieto ciele prostredníctvom medzinárodných dohôd, najmä Dohovoru z Yaoundé, neskôr dohôd z Lomé, Dohody z Cotonou a v súčasnosti prostredníctvom rokovaní o dohode nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou. EÚ zároveň uzavrela dohody o hospodárskom partnerstve s niektorými štátmi alebo skupinami štátov AKT.

2.3. Dohody o hospodárskom partnerstve (DHP) sú najvšeobecnejším hospodárskym nástrojom na vykonávanie tejto stratégie. Za ciele sa v nich stanovuje opatrná a postupná integrácia krajín AKT do svetového hospodárstva a odstránenie chudoby, pričom sa zdôrazňuje, že pri rokovaniach by sa mali zohľadniť rozdiely medzi úrovňami rozvoja zmluvných strán a hospodárske, sociálne a environmentálne osobitosti, a predovšetkým miera neformálnosti každého štátu alebo subregiónu.

2.4. EHSV sa domnieva, že ponaučenia z pandémie, ako aj problémy, ktorým boli vystavené systémy zdravotnej starostlivosti, škodlivé dôsledky pre hospodárstvo, nárast sociálnych nerovností a chudoby, štrukturálne problémy týkajúce sa prístupu k liekom a vakcínam alebo ich výroby, platnosť digitálnych nástrojov, ohrozenie ľudských práv a demokracie, či obrovská hospodárska závislosť atď. poukázali na potrebu prehodnotiť štruktúru rozvojovej spolupráce, čo by sa malo zohľadniť pri vykonávaní a prepracovaní stratégií týkajúcich sa vzťahov medzi EÚ a OAKTŠ.

3. **Konkrétne pripomienky k dohode nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou**

3.1. V roku 2015 sa vykonalo hodnotenie Dohody z Cotonou po 15 rokoch jej platnosti, pričom sa identifikovali jej úspechy a slabé stránky.

3.2. Platnosť Dohody z Cotonou sa mala skončiť vo februári 2020. Diskusie o citlivých témach a pandémia však znemožnili jej obnovenie k plánovanému dátumu, v dôsledku čoho bola obnovená dohoda o partnerstve, vo všeobecnosti označovaná ako dohoda nadväzujúca na Dohodu z Cotonou (nová dohoda), parafovaná medzi EÚ a OAKTŠ až v apríli 2021.

3.3. S cieľom zohľadniť rozmanitosť signatárskych krajín a zamerať sa na vykonávanie v jednotlivých regiónoch obsahuje nová dohoda spoločný základ doplnený tromi záväznými regionálnymi protokolmi (Afrika, Karibik, Tichomorie). Vzhľadom na túto komplikovanú štruktúru bude musieť byť monitorovací výbor AKT – EÚ v budúcnosti proaktívnejší.

3.4. Priority novej dohody vyjadrujú záväzok zmluvných strán plniť ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja a sú štruktúrované do šiestich oblastí: I) ľudské práva, demokracia a správa vecí verejných; II) mier a bezpečnosť; III) ľudský rozvoj, ktorý zahŕňa zdravie, vzdelávanie, sanitáciu, potravinovú bezpečnosť, sociálnu súdržnosť, kultúru a rodovú rovnosť, ako aj záväzky v oblasti rozvojovej spolupráce; IV) inkluzívny udržateľný hospodársky rast a rozvoj vrátane prístupu založeného na DHP; V) environmentálna udržateľnosť a zmena klímy; VI) migrácia a mobilita. Tieto priority majú mimoriadny význam pre organizácie občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov.

3.5. Okrem týchto priorít treba riešiť aj dôsledky pandémie COVID-19 v EÚ a štátoch AKT, a to pokiaľ ide o riziko narušenia demokracie, hospodársku a sociálnu obnovu v dôsledku slabých vyhliadok na obnovu v krajinách AKT a následného nárastu chudoby a nerovnosti.

([1]) Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade – Obnovené partnerstvo s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami, 2016, s. 5 – 6.

3.6. EHSV predovšetkým zdôrazňuje, že v krajinách AKT zostáva aj naďalej veľmi dôležitá otázka kritickej infraštruktúry, čo sa ukázalo aj počas pandémie. Udržateľný rozvoj veľmi úzko súvisí s odolnou infraštruktúrou, ktorá stimuluje a podporuje hospodársku činnosť a sociálny pokrok a je rozhodujúca pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja – Agendy 2030 a Agendy 2063 Africkej únie. EHSV zdôrazňuje, že nevyhnutnou, ale nie postačujúcou podmienkou jej úspechu zostáva rozvojová spolupráca, ktorú treba v krajinách AKT posilniť.

3.7. V tejto súvislosti EHSV poukazuje najmä na význam kritickej zdravotníckej infraštruktúry. Existencia univerzálnych, ľahko dostupných a vo všeobecnosti bezplatných služieb zdravotnej starostlivosti v štátoch AKT je nevyhnutná pre blaho obyvateľstva a pre udržateľný rozvoj. Rýchly prístup k vakcínam (patenty a miestne technické výrobné kapacity) poskytne spoločnostiam v krajinách AKT potrebnú odolnosť v prípade budúcich (a možných) pandémií. EHSV konštatuje, že táto relevantná otázka nie je zahrnutá do novej dohody, a vyzýva EÚ a OAKTŠ, aby ju pri vykonávaní dohody zohľadnili.

3.8. EHSV sa domnieva, že v novej dohode sa musia zohľadniť dôsledky súčasnej európskej a globálnej geopolitickej situácie, najmä v kontexte vojny na Ukrajine (vrátane potravinovej bezpečnosti, cien energií a ohrozenia demokracie), na rozvojovú spoluprácu vo všeobecnosti a najmä na dohody o hospodárskom partnerstve. Upozorňuje na skutočnosť, že súčasná situácia vedie k zvýšeniu konkurencie, pokiaľ ide o získanie vplyvu zo strany krajín AKT, a vyzýva EÚ, aby posilnila svoju schopnosť spolupracovať s týmito krajinami, najmä v hospodárskej, sociálnej a kultúrnej oblasti.

3.9. Pokiaľ ide o inštitucionálne mechanizmy účasti, informovania, vypočutia a štruktúrovaných konzultácií s občianskou spoločnosťou (inštitucionálne mechanizmy), EHSV víta tieto vyhlásenia v novej dohode: zmluvné strany zavedú „otvorené a transparentné mechanizmy štruktúrovaných konzultácií“ ([2]), „zmluvné strany vytvoria mechanizmy na vedenie (…) konzultácií“ ([3]) alebo „zmluvné strany zavádzajú a vyvíjajú mechanizmy konzultácií a dialógu“ ([4]), ako aj „zmluvné strany vytvoria mechanizmy na konzultácie a dialóg“ ([5]).

4. **Konkrétne pripomienky k dohodám o hospodárskom partnerstve (DHP) medzi EÚ a africkými, karibskými a tichomorskými krajinami**

4.1. Rokovania o deviatich dohodách o hospodárskom partnerstve viedli k uzavretiu siedmich regionálnych dohôd s 32 z celkového počtu 79 krajín AKT (14 karibských krajín, 14 afrických a štyri tichomorské). Päť z týchto siedmich dohôd sa vykonáva predbežne, keďže ich ešte neratifikovali všetky členské štáty EÚ. Zvyšné dve dohody – s krajinami západnej a východnej Afriky – sa ešte predbežne nevykonávajú z dôvodu oneskorení pri podpise a ratifikácii africkými krajinami. Ďalších 21 štátov ukončilo rokovania o DHP, ktoré sa ešte len majú vykonať.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že dohody o hospodárskom partnerstve prinášajú príležitosti aj riziká. Je nevyhnutné zabezpečiť rovnocenné partnerstvo, ktoré prináša hospodársky rast, ale zároveň zabezpečuje blahobyt a sociálnu spravodlivosť. Činnosť organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov je kľúčová na dosiahnutie týchto cieľov.

4.3. Dohody o hospodárskom partnerstve však narážajú na kritiku zo strany organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov v EÚ a partnerských štátoch.

4.4. Terčom tejto kritiky je formulácia dohôd o hospodárskom partnerstve a ich možný obmedzujúci účinok na produktívny rast v krajinách AKT aj napriek možným ochranným klauzulám pre národné priemyselné odvetvia, ako je napríklad agropriemysel. Voľný obchod medzi EÚ a OAKTŠ je jednou z výhod DHP, ale ako poukázali viaceré organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri, v mnohých prípadoch mal účinok v podobe znižovania colných príjmov, najmä znížených daní zo zahraničného obchodu, ako aj ohrozenia mikropodnikov, malých a stredných podnikov alebo družstiev, základu rodinného hospodárstva, vzhľadom na rozdiely medzi hospodárskymi úrovňami EÚ a štátov AKT.

([2]) Spoločný základ dohody, článok 95.
([3]) Africký regionálny protokol, článok 5.
([4]) Karibský regionálny protokol, článok 7.
([5]) Tichomorský regionálny protokol, článok 7.

4.5. Úloha občianskej spoločnosti je zakotvená v dohodách o hospodárskom partnerstve viacerými spôsobmi a má rôznu formu, pričom sa organizáciám občianskej spoločnosti dáva rôzna váha pri diskusii o týchto dohodách a ich monitorovaní. Napríklad DHP s Pobrežím Slonoviny viedla k zriadeniu platformy Pobrežia Slonoviny (Dohovor o občianskej spoločnosti Pobrežia Slonoviny), ktorá pripravila projekt ([6]) na monitorovanie účinkov DHP na rodinné hospodárstvo. Okrem toho rozsah interných schôdzí je zameraný na „udržateľný rozvoj“, čo obmedzuje vplyv občianskej spoločnosti na iné témy.

4.6. V niektorých dohodách o hospodárskom partnerstve sa ustanovujú ďalšie orgány, ako napríklad spoločný parlamentný výbor, ako v prípade CARIFORUM a DHP so západnou Afrikou.

4.7. Keďže v dohodách o hospodárskom partnerstve sa výslovne uvádza, že sú začlenené do priorít Dohody z Cotonou, nová dohoda poskytuje signatárskym stranám príležitosť podporovať širšie, harmonizované a inštitucionalizované zapojenie organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov, čo by sa malo v plnej miere využiť. Ako vyplýva z posúdenia jej vykonávania, ktoré uskutočnila EÚ v septembri 2021, proces v tejto oblasti je pomalý. Najúčinnejší spôsob vykonávania inštitucionálnych mechanizmov stanovených v dohodách o hospodárskom partnerstve spočíva v tom, že orgány verejnej správy budú včas a podrobne informovať organizácie občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov a žiadať ich o zapojenie štruktúrovaným spôsobom a o vypracúvanie štúdií a odôvodnených návrhov.

5. **Konkrétne pripomienky týkajúce sa koncepcie, reprezentatívnosti, činnosti a inštitucionalizácie občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov**

5.1. EHSV sa považuje za „európsky dom občianskej spoločnosti“. EHSV je poradným orgánom Európskej únie zriadeným podľa článku 13 Zmluvy o Európskej únii. Tvorí ho 329 členov zastupujúcich zamestnávateľov (skupina I), pracovníkov (skupina II) a organizácie občianskej spoločnosti (skupina III), ktorí prostredníctvom tohto európskeho inštitucionálneho mechanizmu v štruktúrovanom dialógu vyjadrujú svoje názory na príslušné otázky EÚ.

5.2. EHSV poukazuje na to, že organizácie občianskej spoločnosti zahŕňajú združenia so širokou škálou cieľov, zastupujú registrovaných členov a plnia úlohy v spoločnosti, ktoré okrem iného zahŕňajú opatrenia na podporu blahobytu obyvateľstva, podporu sociálneho začlenenia a boja proti vylúčeniu, ochranu sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a profesijných práv a záujmov komunít a/alebo skupín občanov, ochranu životného prostredia a boj proti zmene klímy, ochranu ľudských práv, oznamovanie protispoločenskej činnosti (vykonávanie dohľadu), upozornenia a vyvíjanie tlaku na štátne orgány s cieľom chrániť záujmy svojich členov a presadzovať spoločenské hodnoty.

5.3. Hospodárske, sociálne a politické okolnosti spoločnosti, v ktorej je zastúpený takýto široký a rôznorodý súbor organizácií, určujú zásadným spôsobom ich usporiadanie. Napriek ich dôležitej a záslužnej úlohe ich však nemožno považovať za kľúčových sociálnych aktérov pri podpore udržateľného rozvoja.

5.4. EHSV zdôrazňuje, že práve vzhľadom na túto mnohostrannú panorámu je potrebné náležite zohľadniť skutočnosť, že v krajinách AKT existuje vo všeobecnosti vysoká miera hospodárskej a sociálnej neformálnosti, čo výrazne podmieňuje všetky sociálne, organizačné a inštitucionálne vzťahy. Za týchto okolností majú organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri zvyčajne veľké ťažkosti so zakladaním, organizovaním a fungovaním na inštitucionálnej úrovni, ako aj s ekonomickou podporou a formálnymi činnosťami. Tieto organizácie občianskej spoločnosti, resp. títo sociálni partneri by mali dostávať mimoriadnu finančnú podporu, pretože inak nedokážu svojou účasťou a činnosťou prispieť k udržateľnému rozvoju, uplatňovaniu občianstva a demokratickej odolnosti svojej krajiny.

5.5. Činnosť organizácií občianskej spoločnosti závisí od sociálnej úlohy, ktorú chcú zohrávať (skôr občianska alebo skôr politická), ich veľkosti, spoločenského významu, ktorý im prisudzujú ich členovia a spoločnosť, líderstva, ktoré sa im podarí dosiahnuť, finančných prostriedkov, ktoré potrebujú na naplnenie svojich cieľov, a súvisiacich obmedzení zo strany darcov.

([6]) Projekt na posilnenie operačnej kapacity organizácií občianskej spoločnosti Pobrežia Slonoviny pri vykonávaní dohľadu zo strany občianskych spoločností nad plnením dočasnej dohody o hospodárskom partnerstve s Pobrežím Slonoviny.

5.6. Slabé stránky organizácií občianskej spoločnosti vo všeobecnosti vedú k tomu, že súperia o financovanie nielen medzi sebou, ale aj s verejnými orgánmi. Tieto nedostatky spôsobujú, že ich činnosť a účasť na národných a/alebo medzinárodných inštitucionálnych mechanizmoch je problematická. Zároveň to môže viesť k vzniku závislosti od poskytovateľov finančných prostriedkov a/alebo orgánov jednotlivých štátov.

5.7. Odborové zväzy a podnikateľské združenia, t. j. sociálni partneri, sa považujú za organizácie občianskej spoločnosti, ale vzhľadom na svoju jedinečnosť majú vlastnú osobitnú identifikáciu. Sociálni partneri konajú v záujme svojich členov a zastupujú ich záujmy, najmä hospodárskej povahy, pred štátnymi orgánmi, prostredníctvom osobitných konzultačných a rokovacích mechanizmov alebo vzájomného dialógu, a to najmä prostredníctvom kolektívnych rokovaní a kolektívneho vyjednávania. Sociálni partneri majú konzistentnú štruktúru, jasnú reprezentatívnosť záujmov, nepopierateľnú stálosť, uznávané historické *acquis*, ustálený a dobre vymedzený rozsah činnosti a oblasť interakcie a vo všeobecnosti majú schopnosť samofinancovania.

6. **Konkrétne pripomienky k dohode nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou a k občianskej spoločnosti a sociálnym partnerom**

6.1. *Občianska spoločnosť a sociálni partneri v dohode nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou*

6.1.1. Nová dohoda, tak vo svojom spoločnom základe, ako aj v každom z troch regionálnych protokolov, zabezpečuje aktívnu úlohu občianskej spoločnosti. Tá sa však nekonkretizuje, pretože sa ponecháva na zmluvné strany (OAKTŠ – EÚ), aby vymedzili inštitucionálny rámec ich účasti vrátane zriadenia inštitucionálnych mechanizmov, čo vyvoláva ústrednú otázku, ako zabezpečiť zapojenie občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov na národnej a nadnárodnej úrovni.

6.1.2. Začlenenie kľúčových organizačných prvkov vrátane ich právnej štruktúry, reprezentatívnosti, výberu ich zástupcov a minimálnych požiadaviek týkajúcich sa frekvencie schôdzí vytvorí dynamiku, ktorá posilní úlohu organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov zainteresovaných v tomto procese.

6.1.3. Týmto zainteresovaným stranám pripadá vzhľadom na ich záujmy osobitná úloha, ktorú nemožno zamieňať s úlohu, ktorú zohrávajú v spoločnosti politické strany. Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov musí súvisieť s konkrétnymi činnosťami, pričom by malo predstavovať viac než len zapojenie do všeobecných diskusií. Môžu prispievať svojimi štúdiami, stanoviskami a návrhmi pre inštitúcie k diskusii a rozhodnutiam. Organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri môžu prostredníctvom inštitucionálnych mechanizmov aktívnej účasti, ktoré si riadia sami v súlade so stanovenými procesnými normami, ako aj šírením informácií a vzájomnou interakciou na základe konzultácií a štruktúrovaného dialógu najlepšie prispieť k existencii „otvorenej správy“ ([7]).

6.1.4. Obzvlášť dôležitá je finančná otázka. Bez primeraného, rozumného a transparentného financovania nebude zabezpečená účasť organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov na schôdzach, a najmä ani na prípravných prácach v rámci aplikovaného výskumu, čoho súčasťou je zber údajov a vypracúvanie štúdií a stanovísk.

6.2. *Súčasná realita občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov v EÚ a štátoch AKT*

6.2.1. Európa

V Európe pôsobia tisíce združení, organizácií, federácií, konfederácií, platforiem, fór na národnej alebo európskej úrovni, či už ide o organizácie občianskej spoločnosti alebo v podnikateľskom sektore (súkromné podniky, mikropodniky a malé podniky, verejné podniky alebo podniky sociálneho hospodárstva) alebo v sektore odborových zväzov, pričom existuje určitý súlad z hľadiska organizačnej formy.

6.2.2. Krajiny africkej, karibskej a tichomorskej oblasti

6.2.2.1. V krajinách AKT viedli hospodárske, sociálne, politické a historické okolností každého regiónu, subregiónu a štátu k vzniku širokej škály organizačných foriem organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov, a v mnohých prípadoch aj k chýbajúcej vzájomnej interakcii, pričom však zároveň existuje mnoho príkladov osvedčených postupov, ale aj mnoho ťažkostí a nedostatkov.

([7]) Zásada podľa definície OECD.

6.2.2.2. Zároveň však pretrvávajú ťažkosti alebo dokonca nedostatok všeobecných alebo konkrétnych informácií pre organizácie občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov o novej dohode alebo dohodách o hospodárskom partnerstve (ak existujú) a vo všeobecnosti chýba priestor na účasť a štruktúrovanú diskusiu s verejnými inštitúciami.

6.2.2.3. Táto heterogénna realita ukazuje, že obe situácie treba skúmať priamo na mieste s cieľom šíriť príklady osvedčených postupov a riešiť ťažkosti a nedostatky, aby sa posilnilo postavenie organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov a propagovala ich úloha. Tým sa podporia existujúce inštitucionálne mechanizmy alebo sa podporí vznik takýchto mechanizmov.

6.2.3. Monitorovací výbor AKT – EÚ

V súčasnosti sa organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri v rámci vzťahov medzi EÚ a AKT spoliehajú na monitorovací výbor AKT – EÚ, ktorý je súčasťou EHSV a ktorý sa skladá z 12 členov EÚ/EHSV a 12 delegátov zastupujúcich organizácie občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov AKT (v súčasnosti 8 z Afriky, 2 z Karibiku a 2 z Tichomoria), ktorých vymenúva organizovaná občianska spoločnosť v každom regióne rešpektujúc rovnováhu záujmov.

7. **Konkrétne pripomienky k tomu, ako propagovať a podporovať organizácie občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov ako hnaciu silu udržateľného rozvoja**

7.1. EHSV považuje za mimoriadne dôležité formalizovať plánované inštitucionálne mechanizmy a konštatuje, že je to jeho hlavný cieľ v tejto oblasti.

7.2. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia po konečnom podpise novej dohody navrhla OAKTŠ a príslušným štátom vytvorenie politických, organizačných a finančných podmienok na vykonávane týchto iinštitucionálnych mechanizmov.

7.3. EHSV dôrazne vyzýva OAKTŠ, aby sa v tomto procese rovnocenne angažovala.

7.4. EHSV konštatuje, že štruktúra novej dohody predpokladá vytvorenie inštitucionálneho mechanizmu, ktorý zodpovedá spoločnému základu a zahŕňa zástupcov EÚ a OAKTŠ. Zároveň sa v nej predpokladá možnosť zriadiť – pri zohľadnení príslušných regionálnych protokolov – inštitucionálny mechanizmus v každom regióne (Afrika, Karibik a Tichomorie), do ktorého budú zapojení zástupcovia daného regiónu a EÚ. Bude sa preto musieť uplatňovať systém 1 + 3 inštitucionálne mechanizmy, ktorý sa bude vzťahovať na celú oblasť novej dohody.

7.5. EHSV konštatuje, že aj v rámci dohôd o hospodárskom partnerstve sa plánujú inštitucionálne mechanizmy, poradné výbory, podobne ako v prípade dohôd s CARIFORUM a západnou a východnou Afrikou.

7.6. EHSV osobitne poukazuje na to, že táto štruktúra inštitucionálnych mechanizmov ako celku si bude vyžadovať veľké organizačné úsilie a fungovanie v sieti ako jednotný a štruktúrovaný systém s cieľom vytvoriť synergie, zabrániť duplicite úsilia a rozptýleniu zdrojov, najmä finančných, a optimalizovať ich využívanie.

7.7. EHSV navrhuje, aby Komisia nariadila delegáciám EÚ v štátoch OAKTŠ podporovať projekty organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov, najmä tie, ktoré sa venujú zvyšovaniu povedomia, odbornej príprave a posilneniu postavenia svojich členov a vedúcich predstaviteľov, technickému posilneniu organizácií a podpore vytvárania inštitucionálnych mechanizmov. EHSV odporúča, aby Komisia pri posudzovaní jednotlivých profilov uprednostnila žiadosti organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov z krajín AKT pred inými žiadosťami.

7.8. EHSV navrhuje, aby Komisia vytvorila programy, ktoré umožnia skúmať pri uplatňovaní inštitucionálnych mechanizmov v praxi realitu, potenciál a ťažkosti organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov a rôznych existujúcich štruktúr (platformy, fóra atď.) s cieľom zhromaždiť príklady osvedčených postupov (už existujúcich v rámci OAKTŠ), ktoré sa majú šíriť. EHSV odporúča, aby organizácie občianskej spoločnosti/sociálni partneri z krajín AKT zásadne prispeli k tejto štúdii z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska.

7.9. EHSV zdôrazňuje, že monitorovací výbor AKT – EÚ posilní svoju organizáciu zvýšením objemu zdrojov a počtu členov a delegátov, aby mohol lepšie prispievať k tomuto procesu a plniť svoje poslanie.

7.10. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia začlenila financovanie tohto procesu do súčasných finančných nástrojov. EHSV osobitne upozorňuje na skutočnosť, že činnosti organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov si vyžadujú financovanie, pretože ich vlastné finančné prostriedky nie sú dostatočné. EHSV pripomína, že vzhľadom na geografický rozsah pôsobnosti novej dohody si fungovanie inštitucionálnych mechanizmov a zapojenie organizácií občianskej spoločnosti /sociálnych partnerov vyžaduje finančné prostriedky, ktorými však tieto nedisponujú. Aj napriek využívaniu prísnych metód kontroly riadenia a moderných digitálnych technológií je finančná podpora organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov kľúčová. EHSV dôrazne vyzýva EÚ, OAKTŠ a členské štáty, aby schválili osobitné programy na podporu činnosti organizácií občianskej spoločnosť/sociálnych partnerov a fungovanie inštitucionálnych mechanizmov.

V Bruseli 13. júla 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG